

אגדת היום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

זבחים קיט | שילה וירושלים

סימן שעוד לא הגענו (אבל באמת אנחנו שם)

הביטוי "אל המנוחה ואל הנחלה" משמש בעיקר על דרך השלילה: לא הגענו אל המנוחה ואל הנחלה. האופק עוד רחוק, צריך להמשיך ללכת. ההקשר המקורי הוא דברי משה לעם ערב הכניסה לארץ, על ההבדל בין המציאות במדבר ובין המציאות בארץ. ביטוי מוכר, אך חז"ל מגלים בו פנים חדשות.

את הביטוי "אל המנוחה ואל הנחלה" מפרקים חז"ל לשני חלקים – חלק אחד רומז למשכן הזמני שבשילה, והשני למקדש הקבע שבירושלים. הפירוק אינו מפתיע, שכן במקרים רבים מוצאים חז"ל כפילויות בתורה, ומסבירים מה משמעותו של מרכיב בביטוי הכפול. על פי עקרון העל שאין מילה מיותרת בתורה, דורשים חכמים שה"מנוחה" וה"נחלה" אינן זהות. במקרה שלנו, ייתכן שהפירוק לשני חלקים קשור מהותית לתוכן הדרשה: ההגעה לבית המקדש אינה קצרה כל כך. לא פשוט להגיע לתחנה הסופית, הדרך מורכבת וכוללת יותר משלב אחד. קודם כל צריך להגיע לשילה, רק אחר כך לירושלים.

מה המנוחה ומה הנחלה? מביא המדרש שתי דעות – של רבי יהודה ושל רבי שמעון. רבי יהודה הולך לפי הסדר הפשוט: משכן שילה קדם למקדש בירושלים, ובהתאמה המנוחה קודמת לנחלה. רבי שמעון, לעומתו, מסביר אחרת את מבנה הפסוק: לא רק שלא באתם אל המנוחה, אלא שאפילו לנחלה טרם באתם.

מה עומד מאחורי שתי הדעות? שני כלים יכולים לעזור לנו לרדת לעומק הדעות החולקות. הראשון הוא ההכרות הרחבה עם רבי יהודה ורבי שמעון: במחלוקות בין השניים, מקובל לזהות את רבי יהודה בר אלעאי עם צד התוצאה המעשית, ואת רבי שמעון בר יוחאי עם הדגש על הכוונה. אם כן, אפשר להסביר כי מבחינה

מעשית, יתרונו של המקדש בירושלים הוא ממד הקבע שלו. המשכן בשילה היה תחנת ביניים, וירושלים היא נחלתה הקבועה של השכינה. רבי שמעון, לעומת זאת, אומר שבית המקדש אינו רק המקום הפיזי של עבודת ה', אלא מקום שכינתו של הקדוש ברוך הוא; קרקע יכולה להיות לו גם בשילה, אך מנוחה של ממש – כלומר השראת שכינה מלאה – יכולה להיות רק במקומה המהותי של השכינה.

כלי נוסף שאפשר להשתמש בו, ועשוי לשנות את כל המבט על האגדה, הוא ההתבוננות בפסוקים. רבי יהודה משתמש בפסוקי פורענות מספר ירמיהו: "עזבתי את ביתי, נטשתי את נחלתי..." הקדוש ברוך הוא קורא לירושלים "נחלה" בהקשר של חורבנה הקרב. הבחירה דווקא בנבואה כזו אינה יכולה להיות מקרית; נראה כי רבי יהודה בא לומר שגם בירושלים לא הסתיימה הדרך. גם כאשר זכה עם ישראל לבית המקדש, הוא טרם הגיע ליעדו הסופי, שהרי בהמשך גם מקדש זה חרב. נחלה במובן זה עדיפה על מנוחה באופן יחסי, אך גם אותה אפשר לעזוב. רבי שמעון בר יוחאי מסרב לקבל זאת, ופונה לפסוקים שמביעים את המסר ההפוך: "זאת מנוחתי עדי עד", "כי בחר ה' בציון". פסוקים אלה, מתוך מזמור קלב בתהילים העוסק בבחירה בירושלים, מבהירים כי הייתה זו בחירה אלוקית נצחית. רבי שמעון, אולי בדומה לדבריו על הישרדותה לנצח של התורה ("חס ושלום שתשכח תורה מישראל", שבת קלח ע"ב), מסרב לראות בירושלים תחנה בת חלוף. זהו מקומה המהותי והאמיתי של השכינה, גם מדי פעם יש תקופות של גלות וריחוק.

כשמשא אומר לעם ישראל כי הם עדיין לא באו אל המנוחה ואל הנחלה, אפשר לדלות מדבריו שתי אמירות שונות: האחת היא שנכונה לעם ישראל עוד דרך ארוכה שקשה לראות את סופה, והשנייה היא שיש לעם ישראל נקודת עוגן – ומרגע שתשרה בה השכינה, היא תישאר בתור עוגן לתמיד. בסיומה של מסכת זבחים, מסכת שעדיין אנו רחוקים מלקיימה, אנו נושאים עמנו את שני המטענים: רחוקים מבית המקדש הנכסף, אך בתוך תוכנו קשורים לאש שתמיד

תנו רבנן: כי לא באתם עד
עתה אל המנוחה ואל
הנחלה—

מנוחה זו שילה, נחלה זו
ירושלים,

ואומר: היתה לי נחלתי כאריה
ביער,

ואומר: העיט צבוע נחלתי לי
העיט סביב עליה,

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: מנוחה זו
ירושלים, נחלה זו שילה,

ואומר: זאת מנוחתי עדי עד
פה אשב כי אויתה,

ואומר: כי בחר ה' בציון אה
למושב לו.

הדרך עלך מסכת זבחים!

תוקד בו.